

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ ДИПЛОМАТИЧНИМИ ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

INTERNATIONAL LEGAL ASPECTS OF NEGOTIATION FUNCTION OF DIPLOMATIC MISSIONS IN MODERN CONDITIONS

Кондик О.П.,

*аспірант кафедри міжнародного права
Українського державного університету
фінансів та міжнародної торгівлі*

Стаття присвячена висвітленню правових засад регулювання та характерних особливостей практики реалізації функції ведення переговорів дипломатичними представництвами в умовах сучасних викликів та загроз. Проаналізовано основні підходи до визначення поняття дипломатичних переговорів та новітні тенденції в їх проведенні. Розкрито ступінь імплементації норм Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. та інших міжнародно-правових актів у національне законодавство України.

Ключові слова: дипломатичне представництво, функції дипломатичних представництв, функція ведення переговорів, дипломатичні переговори, дипломатія.

Стаття посвячена освещению правовых основ регулирования и характерных особенностей практики реализации функции ведения переговоров дипломатическими представительствами в условиях современных вызовов и угроз. Проанализированы основные подходы к определению понятия дипломатических переговоров и новейшие тенденции в их проведении. Раскрыта степень имплементации норм Венской конвенции о дипломатических сношениях 1961 г. и других международно-правовых актов в национальное законодательство Украины.

Ключевые слова: дипломатическое представительство, функции дипломатических представительств, функция ведения переговоров, дипломатические переговоры, дипломатия.

The article is devoted to highlighting the essence and details of the negotiate function of diplomatic missions through the prism of diplomacy and international law. The analysis of the main approaches to the definition of diplomatic negotiations and new trends in their conduct is conducted. It reveals the degree of implementation of the rules of the Vienna Convention on Diplomatic Relations 1961 and other international legal regulations into national legislation of Ukraine.

Key words: diplomatic mission, functions of diplomatic missions, negotiation function, diplomatic negotiations, diplomacy.

*Let us never negotiate out of fear.
But let us never fear to negotiate
John Kennedy, 1961*

Постановка проблеми. Сучасний стан міжнародно-правового регулювання функцій дипломатичного представництва, передусім функції ведення переговорів дипломатичними представництвами, новітніх тенденцій її розвитку нині набуває особливо важливого науково-практичного значення. Активізація міжнародних збройних конфліктів, збройних методів вирішення міждержавних спорів актуалізує необхідність дослідження допустимих меж та особливостей проведення дипломатичних переговорів із метою виокремлення як позитивних, так і негативних аспектів. У цьому контексті суттєвий інтерес становить дослідження місця і ролі дипломатичних представництв у реалізації однієї з основних їх функцій – ведення переговорів із державою перебування.

Метою статті є з'ясування сучасного стану і тенденцій розвитку правових засад регулювання діяльності дипломатичних представництв, насамперед щодо здійснення ними функції ведення переговорів.

Стан дослідження. Науково-теоретичні розробки практичних питань діяльності дипломатичних представництв і правових основ їх функціонування

проводились такими відомими вітчизняними та зарубіжними вченими, як А. Абашидзе, Б. Гуменюк, А. Гулієв, П. Дайє, Н. Дінь, В. Денисов, І. Лукашук, Г. Михалькевич, Г. Ніколсон, Л. Оппенгейм, Л. Павлова, В. Попов, В. Репецький, О. Сакур, К. Сандровський, П. Сардарчук, Л. Фалалєєва, Л. Федоров, С. Федчишин.

Зрештою, у рамках окремого дослідження питання міжнародно-правового регулювання та характерних рис реалізації функції ведення переговорів дипломатичними представництвами не розглядалось, що і зумовило необхідність висвітлення цієї тематики.

Виклад основного матеріалу. Тривалий історичний процес розвитку суспільства зумовив створення і вдосконалення механізмів цивілізованої взаємодії. На думку професора І. Лукашука, протягом століть найважливішим інструментом дипломатії були переговори – один із найдавніших інститутів, що з'явився одночасно з міжнародними відносинами [1, с. 77]. Дипломатичні переговори відіграють важливу роль у врегулюванні міжнародних спорів. Професор О. Буткевич слушно зазначає, що у стародавньому звичаєвому міжнародному праві серед найважливіших функцій послів були:

– забезпечення спілкування їхніх урядів або правителів;

- розроблення та укладення договорів;
- участь у міжнародних переговорах [2, с. 328–329].

Більшість дослідників у сфері дипломатичного права, вивчаючи ретроспективні аспекти дипломатичної діяльності, відзначають значимість функції ведення переговорів на всіх етапах розвитку людства. Поступово вказана функція набула детального регулювання у формі звичаєвих норм міжнародного права. Згодом функція ведення переговорів з урядом держави перебування, як одна з найстаріших дипломатичних функцій, отримала закріплення у Віденській конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. Відомий вітчизняний юрист-міжнародник В. Репецький підкреслює, що в межах цієї функції глава дипломатичного представництва має широкі можливості для виявлення ініціативи в справі розвитку відносин у відповідних сферах, у проведенні попередніх переговорів [3, с. 372].

На переконання професора Б. Гуменюка, формування загальноприйнятих правових та протокольних засад різнопланових аспектів дипломатичної практики було започатковане ще до Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. та поступово склалося в три стійкі напрями діяльності дипломатичних представництв (у науковій літературі їх прийнято називати функціями), які нині набули класичного, канонічного характеру: ведення переговорів, дипломатичний захист та інформаційна діяльність [4, с. 153].

Важливою властивістю міжнародного співтовариства, безумовно, є процес накопичення історичного досвіду, зокрема способів виходу зі складних проблемних ситуацій, що неодноразово виправдали себе. Серед таких способів вирізняються міжнародні переговори, які є чи не останньою можливістю врегулювати спірне питання без застосування силових або інших неприпустимих методів, що можуть зумовити невідворотні наслідки.

У «Дипломатичному словнику» термін «дипломатичні переговори» характеризується як офіційне обговорення представниками різних держав політичних, економічних та інших питань двосторонніх і багатосторонніх відносин із метою погодження зовнішньополітичної стратегії, тактики і відповідних дипломатичних акцій, обміну думками, взаємного обміну інформацією, підготовки до підписання договорів, врегулювання спільних питань. «Дипломатичний словник» вказує, що дипломатичні переговори є основним способом мирного вирішення спорів, що виникають між державами, а дипломатичні переговори є одним із найбільш розповсюджених методів розвитку і поглиблення міжнародних відносин у сучасному міжнародному праві [5, с. 324–325].

У сучасній дипломатичній практиці розуміння переговорів, як процесу досягнення згоди на взаємоприйнятній основі, є загальноприйнятим. Мета дипломатичних переговорів полягає в досягненні згоди щодо різноманітних питань, які виникають у міжнародних відносинах. При цьому результати переговорів втілюються в різних юридичних формах, що мають різноманітну форму, статус та юридичну

силу, проте сутність їх одна – згода сторін [1, с. 77]. Загальновідомо, що саме безпосередні дипломатичні переговори є найбільш поширеним у міжнародній практиці ефективним і гнучким способом вирішення будь-яких справ та спорів між державами, вирізняючи двосторонні, багатосторонні або переговори у формі міжнародної конференції [6, с. 176]. Зрештою, здебільшого, саме за допомогою переговорів держави прагнуть вирішити конкретні проблемні питання.

Інститут дипломатичних переговорів історично формувався і діє як у міжнародному праві, так і в дипломатії. Деякі дослідники навіть визначають саму дипломатію у вузькому розумінні як мистецтво ведення переговорів та укладення договорів. Досить важливу роль відіграють дипломатичні переговори й дипломатія, зокрема в процесі створення норм міжнародного права, причому це стосується формування норм як договірних, так і звичаєвого права. Процес утворення норм міжнародного права шляхом договору, незалежно від того, які питання цей договір закріплює, є, по суті, результатом дипломатичного процесу. Він починається з переговорів між державами, в органах міжнародних організацій, на конференціях тощо. Саме під час переговорів щодо укладення міжнародного договору, у процесі дипломатичної діяльності, зумовленої такими перемовинами, узгоджують взаємні компроміси та позиції різних держав і їх волі. Таке узгодження виражається в нормах міжнародного договору [3, с. 372]. Вказане ще раз доводить важливість місця і ролі дипломатичних переговорів у міжнародному праві, які, по суті, є одним із нормотворчих засобів у системі міжнародного права. Відтак, крім врегулювання міждержавних спорів, дипломатичні переговори сприяють створенню норм міжнародного права.

Розглядаючи функцію ведення переговорів як певний процес, слід навести думку таких вчених, як В. Антипенко та М. Баймуратов, які зазначають, що функція ведення переговорів з урядом країни перебування є основною процесуальною функцією, що вказує на засіб здійснення дипломатичних повноважень. Вони зазначають, що в широкому значенні ця функція розуміється як спілкування дипломатичного представника з владою країни перебування. У вузькому значенні – це переговори з питань укладення міжнародних договорів. Ця функція заснована на функції представництва, тому переговори в широкому і вузькому значенні дипломатичний представник веде без надання разових повноважень, тому що раніше ним була вручена вірча грамота главі держави перебування. [7, с. 54; 8, с. 152].

Необхідно зауважити, що чітко простежується взаємозв'язок між функціями дипломатичного представництва: ведення переговорів і представницької, вищевказані автори акцентують увагу на тому, що саме функція ведення переговорів виникла із процесу реалізації представницької функції. Продовжуючи логічний ряд, слід вказати також на взаємодоповнюючий елемент інформаційної функції, без втілення якої важко уявити ефективний процес дипломатичних переговорів. Загалом увесь комплекс

функцій має можливість для реалізації, завдяки системі дипломатичних привілеїв та імунітетів, що дають змогу реалізовувати свої функції без будь-якого зовнішнього впливу з боку держави перебування.

Вважається, що з ідеєю дипломатії найтісніше пов'язана функція ведення переговорів з урядом країни перебування. Під веденням переговорів розуміються як звичайні робочі контакти посольства з міністерством закордонних справ країни перебування, під час яких обговорюються ті чи інші поточні питання взаєностосунків між двома країнами, так і власне переговори, метою яких є підписання відповідного двостороннього міжнародного договору. У першому випадку переговори веде, як правило, не сам посол, а за його дорученням відповідні співробітники з числа дипломатичного персоналу представництва. Власне переговори веде посол особисто, причому для їх ведення та прийняття тексту двостороннього договору, що є головним результатом таких переговорів (включаючи парафування договору), від посла не вимагається спеціальних повноважень – він має на це право завдяки самому факту акредитації як посла в країні перебування. Проте для підписання міжнародного договору, якщо це доручено зробити послу, необхідні належним чином оформлені повноваження (ст. 7 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.). Це стосується не тільки двосторонніх переговорів, а й тих, що проводяться в рамках багатосторонньої міжнародної конвенції, якщо послу доручено брати участь у них як представникові своєї країни. На сьогодні новою тенденцією у сфері здійснення функції дипломатичних переговорів є популяризація такого виду дипломатії, як переговори на найвищому рівні (summit). У доктрині міжнародного права та сучасній дипломатичній практиці вже давно є визнаним той факт, що саме ці переговори можуть бути найбільш ефективним засобом для вирішення найскладніших питань міжнародного життя. Проте це зовсім не означає, що традиційні методи дипломатії втрачають своє значення. У дійсності дипломатичні представництва залишаються і в наш час головними, постійно діючими каналами зв'язку між державами-контрагентами. До того ж, крім звичайних, уже цитованих із ст. 3 Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. функцій, дипломатичні представництва, як і інші ланки дипломатичної служби відповідних держав, проводять велику роботу з підготовки самих зустрічей та переговорів на найвищому рівні, а також щодо міжнародно-правового оформлення рішень, що на них приймаються. [4, с. 248]

Поряд із цим Г. Михалькевич у своїх працях чітко описує сам процес реалізації функції ведення переговорів, зокрема підготовку та проведення дипломатичних переговорів. Він вважає, що переговори з урядом і урядовими установами країни перебування з питань, що становлять взаємний інтерес, ведуться лише за дорученням свого уряду чи з його відома, незалежно від того, хто виступив із їх ініціативою, посольство або місія. Вчений указує, що метою переговорів найчастіше буває вивчення позиції, налаштованості й аргументації партнерів за переговором-

ми з питання, що розглядається. У такому випадку переговори носять характер консультацій, вони, як правило, передують наступному етапу переговорів між двома країнами на високому або вищому рівні. Нерідко, однак, дипломатичному представництву доручається вести переговори щодо підготовки проекту міжурядової угоди й навіть її підписання від імені уряду акредитуючої держави [9, с. 61].

У цьому випадку керівник диппредставництва отримує від уряду спеціальні повноваження. Поряд із головною метою переговорів можуть бути сформульовані і супутні завдання, які необхідно вирішити в ході переговорів. Таким завданням може бути вплив самим фактом початку переговорів або їх умовами на громадську думку своєї країни, держави перебування, третіх країн, отримання певних політичних дивідендів від переговорів. Супутнім завданням може бути відволікання уваги партнера від інших, можливо, більш гострих питань, певною мірою дезінформація партнера відносно ієрархії цінностей проблем і питань двосторонніх відносин. Нерідко переговори з однією державою мають прихованою метою чинити тиск на треті держави, інколи використовуються деякі елементи дипломатичного шантажу. Керівник представництва уточнює предмет і мету переговорів, спираючись на вказівки та інструкції центру, визначає супутні завдання, передбачуваний або необхідний результат переговорів, рівень і склад учасників, разом із колегами розробляє план і тактику, технологію переговорів. Етап підготовки до переговорів включає вивчення дипломатами, яким доручено готувати і проводити ці переговори, усіх аспектів і обставин питання: його історію, правову і нормативну базу, інтереси політичних, соціальних та професійних груп населення в обох країнах, позиції та інтереси третіх країн.

Для цього вивчається преса, довідкова та інша література, опрацьовуються архіви, а також інформація зі свого міністерства закордонних справ (далі – МЗС). За можливістю дипломати зустрічаються з фахівцями, вченими, політиками країни перебування, розмовляють із ними з питань, пов'язаних із темою переговорів. Накопичене таким чином досвід складає теоретичну базу делегації. Розробляючи тактику переговорів, дипломати намагаються заздалегідь сформулювати позиції партнерів, їхні аргументи, визначити можливі поступки і компроміси сторін. Напрацьовується власна аргументація, продумується можливість використання таких основоположних принципів дипломатії, як взаємність і недискримінація. Заздалегідь готуються проекти угод, договорів, комюніке. Формальний початок переговорів відкривається зазвичай направленням ноти посольства в МЗС країни перебування, у якій викладається суть проблеми і пропонується провести переговори з метою досягнення певних результатів. Крім ноти, може бути передано пам'ятку записку з викладенням деяких обставин справи. У ході обміну нотами між посольством і МЗС досягається домовленість про дату і місце проведення переговорів, склад учасників, насамперед – рівень керівників делегацій.

Дипломатичні переговори зазвичай ведуться з дотриманням загальноприйнятих правил дипломатичного протоколу та етикету. Сторони найретельнішим чином готуються до кожного засідання, принципово і наполегливо відстоюють національні інтереси. Посольство в цьому випадку виконує умовно функцію урядової делегації своєї країни. Такий шлях досягнення міжурядових угод, особливо у випадку великих відстаней між країнами, дозволяє вирішити нарізлі проблеми більш оперативно і значно скорочує витрати. У дипломатичній практиці поширені також випадки, коли делегація (спеціальна місія) з країни все ж приїжджає, але до її складу включаються дипломатичні представники або старші дипломати посольства в країні, де намічено проведення переговорів. Дипломати-члени офіційної делегації відряджаються в розпорядження керівника урядової делегації. Інші співробітники посольства надають делегації всебічну допомогу у виконанні поставлених завдань [9, с. 61].

Саме в процесі організації та ведення переговорів дипломатичними представництвами і помічаються нові тенденції глобалізованого світу. На сьогодні рівень інформаційних технологій, а також миттєвих засобів зв'язку залишають сучасним учасникам дипломатичних переговорів обмаль часу на роздуми, спостерігається також активний вплив громадської думки і політики на хід переговорів, що накладає величезну відповідальність на учасників дипломатичних переговорів не тільки перед власним урядом, а й перед суспільством.

Проблема використання досягнень сучасного інформаційного суспільства в практиці дипломатичних переговорів та її нормативно-правове регулювання нині є надзвичайно важливим. У сучасній практиці зовнішні зносин держав набуває актуальності проблема ефективного використання інформаційних систем та технологій, які надають можливість ведення дипломатичних переговорів із застосуванням інноваційних підходів. Віртуальна дипломатія є порівняно новим явищем у сфері міжнародних відносин, супроводжує всі етапи переговорного процесу. Завдяки розвитку інформаційного суспільства дипломатам стали доступні вже віртуальні інформаційні системи, призначені для он-лайн ведення переговорів. К. Босюк вказує, що прикладами інформаційних систем для ведення дипломатичних переговорів, що можуть надавати аналітичну та комунікаційну підтримку дипломатам, є такі інформаційні системи, як INSPIRE та Smartsettle. Це інтерактивні динамічні інформаційні системи, призначені для ведення он-лайн переговорів. Указані системи створюють можливість для зберігання інформації в структурованій та організованій формі, класифікації питань за їх важливістю, оцінки прийнятих рішень, підведення підсумків переговорного процесу, визначення можливості проведення повторних переговорів тощо. Так, наприклад, напередодні офіційного контакту дипломат може взяти участь у модельованих переговорах, щоб дослідити ймовірну поведінку опонента, визначити прогрес майбутніх переговорів та ви-

явити можливі компроміси. Система накопичує дані стосовно поведінки опонента, намагається встановити причинно-наслідкові зв'язки між його діями та створити цілісний «портрет» учасника переговорів [10, с. 101].

Більше того, у багатьох державах уже існують спеціальні інститути та організації, які надають послуги з адаптації співробітників дипломатичних відомств до сучасних вимог інформаційного суспільства. Прикладом є наукова організація Diplofoundation, що пропонує проходження курсу «E-diplomacy» («Електронна дипломатія»). Курс передбачає ознайомлення з основними можливостями та проблемами використання Інтернет-технологій для дипломатичної діяльності. Компанія вказує, що сьогодні дипломатична діяльність все частіше використовує Інтернет-технології. Дипломати використовують Інтернет, щоб знайти інформацію, встановити контакти зі своїми колегами електронною поштою, обговорити проекти текстів в електронному форматі напередодні або під час переговорів. Більше того, дипломати все частіше використовують нові платформи соціальних мереж, таких як блоги і Facebook. Можна із впевненістю констатувати, що Інтернет зробив революцію у двох основних аспектах дипломатії: інформаційній та комунікаційній. Соціальні медіа, блоги, Google, Wikipedia і численні бази даних надають простий і потужний доступ до інформації. Особливості дипломатичного спілкування дуже змінилися, використовуючи електронну пошту, Skype, Facebook, Twitter та інші засоби [11].

Враховуючи ці обставини, постає питання щодо того, як дипломатія і дипломатичні представництва скориговані з урахуванням цих глибоких змін. Зокрема, нагальними є питання нормативного регулювання цієї діяльності як надзвичайно відповідальної та такої, що може призвести до серйозних наслідків у міждержавних відносинах. У зв'язку із цим, слід дослідити наявну нормативно-правову базу, що регулює дипломатичні переговори.

На особливе значення та важливість переговорного процесу в сучасній дипломатії вказує ст. 33 Статуту ООН, відповідно до положень якої сторони, які беруть участь у будь-якому спорі, продовження якого могло б загрожувати підтриманню міжнародного миру і безпеки, повинні насамперед намагатись врегулювання спір шляхом переговорів, обстеження, посередництва, примирення, арбітражу, судового розгляду, звернення до регіональних органів чи угод або іншими мирними засобами за вибором сторін. Рада Безпеки ООН, коли вона вважає за необхідне, вимагає від сторін врегулювання їх спору за допомогою таких засобів. Як стверджує А. Некраса, проведення дипломатичних переговорів є одним із найголовніших способів мирного врегулювання спорів, виходячи з духу та букви Статуту ООН [12, с. 147].

Указані положення знайшли подальше закріплення ще в Заключному акті Наради з безпеки і співробітництва в Європі (далі – НБСЕ), що був підписаний в м. Хельсінкі 1975 р. У розділі V «Мирне врегулювання спорів» зазначено, що держави-учасники на-

ради будуть вирішувати спори між ними мирними засобами таким чином, щоб не ставити під загрозу міжнародний мир, безпеку та справедливість. Вони будуть сумлінно і в дусі співробітництва докладати зусиль до того, щоб у короткий термін прийти до справедливого рішення, що базується на міжнародному праві. З цією метою вони використовуватимуть такі засоби, як переговори, обстеження, посередництво, примирення, арбітраж, судовий розгляд або інші мирні засоби за їх власним вибором, включаючи будь-яку процедуру врегулювання, погоджену до виникнення спорів, у яких вони були б сторонами.

Разом із тим основним міжнародно-правовим актом, що регулює діяльність дипломатичних представництв, і ведення дипломатичних переговорів зокрема, є Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р., яка в п. 1. ст. 3 покладає на дипломатичні представництва функцію ведення переговорів з урядом держави перебування. Вказана Конвенція регламентує лише основні функції діяльності дипломатичних представництв. Подальша детальна регламентація повинна міститись у двосторонніх міжнародно-правових актах.

У Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», зокрема п. 2 ст. 11 «Засади зовнішньої політики» вказується, що основними засадами зовнішньої політики є: забезпечення дипломатичними та іншими засобами і методами, передбаченими міжнародним правом, захисту суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів України, її політичних, економічних, енергетичних та інших інтересів. Законодавець передусім акцентує увагу на дипломатичних засобах і методах врегулювання міжнародних спорів. Враховуючи положення Статуту ООН та Заключного акту НБСЄ, слід зазначити, що саме дипломатичні переговори є головним засобом мирного врегулювання спорів, що передбачено міжнародним правом. Водночас у ст. 5 Закону України «Про дипломатичну службу» серед основних функцій дипломатичної служби закріплена функція організації проведення переговорів і підготовки укладення міжнародних договорів України. Вказане положення, де в одному реченні закріплена одночасно функція проведення переговорів і підготовка укладення міжнародних договорів, підтверджує тезу щодо того, що процес формування договірних норм міжнародного права, незалежно від того, які питання цей договір закріплює, є, по суті, результатом дипломатичного переговорного процесу.

Аналіз національного законодавства України засвідчує, що імплементація положень Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., крім Закону України «Про дипломатичну службу» 2001 р. у редакції від 01 квітня 2014 р., спостерігається у п. 3 Положення про дипломатичне представництво України за кордоном (далі – Положення), затвердженого Розпорядженням Президента України від 22 жовтня 1992 р., де серед інших функцій дипломатичного представництва України вказана функція ведення переговорів з урядом держави перебування, що

майже повністю відтворює відповідну норму Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. На жаль, у цьому міжнародно-правовому акті функції, що перераховані Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 р., не отримали деталізації, конкретизації та подальшого розвитку. Разом із тим у п. 13 Положення закладена норма, яка визначає, що у випадках, коли міжнародним договором України встановлені інші норми, ніж передбачені цим Положенням, застосовуються норми міжнародного договору. Таким чином, теоретично можна припустити, що в разі укладення двостороннього міжнародного договору окремі функції дипломатичного представництва можуть бути розширені або деталізовані на двосторонній основі.

Розглядаючи питання нових тенденцій у діяльності дипломатичних представництв, слід виокремити вплив глобальних процесів економізації зовнішньої політики і, як наслідок, дипломатії. Проте ці тенденції ще не отримали міжнародно-правового закріплення щодо функціонального аспекту діяльності дипломатичних представництв.

Водночас відомий дослідник у галузі права ЄС Л. Фалалеева зазначає, що Європейська Комісія, як постійно діючий колегіальний інститут, наділений функціями та повноваженнями у сфері зовнішніх зносин ЄС, які, зокрема, забезпечують представництво ЄС на міжнародному рівні, включаючи право на ведення переговорів [14, с. 7] щодо укладення міжнародних угод ЄС. У 2010 р. започатковано формування дипломатичної служби ЄС – Європейської служби зовнішньої діяльності – на чолі з Верховним представником ЄС із закордонних справ і безпекової політики (водночас є віце-президентом Європейської Комісії), який забезпечує координацію та послідовність зовнішньої діяльності ЄС.

Висновки. Нові глобальні виклики і загрози актуалізують використання дипломатичних переговорів як однієї з основних функцій дипломатичних представництв. Численні міжнародні конфлікти, у тому числі й збройні, вказують на те, що наявні механізми та способи проведення дипломатичних переговорів є недостатньо ефективними, потребують удосконалення. Міжнародно-правова база, що регламентує діяльність дипломатичних представництв у сфері ведення переговорів, не змінювалась понад п'ятдесят років, національне законодавство України також не віддзеркалює сучасний стан розвитку дипломатичних відносин. Технологічна ера та інформаційні технології значно змінили способи передачі інформації та комунікації, що створило додаткові можливості для ефективного ведення дипломатичних переговорів. Зазначені обставини підкреслюють необхідність подальшого активного удосконалення міжнародно-правових засад регулювання діяльності дипломатичних представництв, передусім щодо реалізації покладених на них функцій та повноважень. Зрештою, переговори залишаються найважливішим інструментом дипломатії, вони в сучасних реаліях набувають нових рис, покликаних сприяти запобіганню та протидії новітнім викликам і загрозам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лукашук И.И. Современное право международных договоров : в 2 т. / И.И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004– . – Т. 1 : Заключение международных договоров. – 2004. – 672 с.
2. Буткевич О.В. Становлення інститутів міжнародного права у стародавній період / О.В. Буткевич // Міжнародне право стародавнього світу : [монографія]. – К. : Україна, 2004. – С. 288–423.
3. Репецький В.М. Дипломатичне і консульське право : [підручник] / В.М. Репецький. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2006. – 372 с.
4. Гуменюк Б.І. Основи дипломатичної та консульської служби : навч. посіб. / Б.І. Гуменюк. – К. : Либідь, 2004. – 248 с.
5. Дипломатический словарь : в 3 т. / под общ. ред. А.А. Громыко. – М. : Наука, 1994– . – Т. 1. – 1994. – С. 324–325.
6. Сардачук П.Д. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи : [навч. посіб.] / П.Д. Сардачук, О.П. Кулик. – К. : Україна, 2001. – 176 с.
7. Антипенко В.Ф. Міжнародне публічне право : [навч. посіб.] / В.Ф. Антипенко. – К. : НАУ, 2012. – 420 с.
8. Баймуратов М.О. Міжнародне право : [підручник] / М.О. Баймуратов. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2002. – 225 с.
9. Михалькевич Г.Н. Основы дипломатии : [учебник] / Г.Н. Михалькевич. – Минск : БГУ, 2012. – 134 с.
10. Босюк К.С. Інформаційно-технологічне забезпечення процесу ведення дипломатичних переговорів / К.С. Босюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.nau.edu.ua/tools/site/download.php?Url=/uploads/site_structure/uk/science/polit/zbirnyk_tez/arhiv_tezy/zbirnyk_tez_2010/tom2/04.pdf&name=130_194/
11. Електронна дипломатія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.diplomacy.edu/courses/ediplomacy/>.
12. Некраса А.С. Мирне врегулювання міжнародних спорів / А.С. Некраса [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.nau.edu.ua/tools/site/download.php?url=/uploads/site_structure/uk/science/polit/zbirnyk_tez/arhiv_tezy/zbirnyk_tez_2010/tom2/04.pdf&name=130_194.
13. Федчишин С.А. Дипломатичні представництва країн-членів ЄС (адміністративно-правовий аспект) / С.А. Федчишин // Кримський юридичний вісник. – 2010. – Число 1 (8). – С. 57–60.
14. Фалалєєва Л.Г. Правові аспекти становлення та розвитку виконавчих органів Європейського Союзу : автореф. дис ... канд. юрид. наук / Л.Г. Фалалєєва. – К., 2003. – 20 с.

УДК 341.215.2

**ДЕРЖАВИ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ:
ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОВІДНОСИН (МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)**

**STATES AND TRANSNATIONAL CORPORATIONS: RELATIONSHIP PROBLEMS
(INTERNATIONAL LEGAL ASPECTS)**

**Манойленко Д.В.,
докторант**

Міжрегіональної академії управління персоналом

Статтю присвячено деяким аспектам взаємовідносин транснаціональних корпорацій з державами базування та приймаючими державами. Розглядаються проблеми взаємовідносин між транснаціональними корпораціями та національними урядами. Проаналізовано трансформацію наукових підходів від конфліктуючих взаємовідносин до взаємодіючих.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, країни базування, приймаючі держави, національні та корпоративні інтереси вплив на економіку країни.

Статья посвящена некоторым аспектам взаимоотношений транснациональных корпораций с государствами базирования и принимающими государствами. Рассматриваются проблемы взаимоотношений транснациональных корпораций с национальными правительствами. Проанализирована трансформация научных подходов от конфликтных взаимоотношений до взаимодействующих.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, страны базирования, принимающие государства, национальные и корпоративные интересы, влияние на экономику страны.

This article is devoted to some aspects of relations with the countries of multinational corporations basing and host countries. It examined the problems of the relationship of transnational corporations with national governments. Analyzed the transformation of scientific approaches of conflicting relationship to interacting.

Key words: multinational corporations, home country, host state, national and corporate interests, impact on economy.

Постановка проблеми. Широке розповсюдження і збільшення кількості ТНК у період після Другої світової війни є одним з найважливіших феноменів останнього часу, що викликало велику кількість його досліджень. По-різному оцінюється роль ТНК у процесі світового економічного розвитку і міжнародних відносин. Але у всіх країнах загальновизнаним є

факт доволі широких можливостей ТНК та невпинного розширення їх діяльності поза національними межами. Загальновизнаною також є їх роль у великих вкладеннях капіталів у національну економіку. Сама оцінка діяльності ТНК є також дуже різною, від вкрай позитивної до вкрай негативної. В якості негативних факторів також слід визначити, що впро-